

Wyrok z dnia 13 maja 2010 r., IV CSK 558/09

Jeżeli dłużnik banku będący kredytobiorcą nie dotrzymuje warunków udzielenia kredytu, bank może dokonać przelewu wierzytelności na rzecz funduszu sekurytyzacyjnego bez zgody zarówno tego dłużnika, jak i dłużnika banku z tytułu zabezpieczenia kredytu.

Sędzia SN Dariusz Zawistowski (przewodniczący)

Sędzia SN Teresa Bielska-Sobkowicz (sprawozdawca)

Sędzia SN Jan Górowski

Sąd Najwyższy w sprawie z powództwa "S.C. Funduszu Inwestycyjnego Zamkniętego Niestandaryzowanego Funduszu Sekurytyzacyjnego" w W. przeciwko Krystynie T. i Alinie T. o zapłatę, po rozpoznaniu na rozprawie w Izbie Cywilnej w dniu 13 maja 2010 r. skargi kasacyjnej pozwanej Aliny T. od wyroku Sądu Okręgowego w Elblągu z dnia 26 czerwca 2009 r.

oddalił skargę kasacyjną i zasądził od pozwanej Aliny T. na rzecz powoda 1800 zł tytułem zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego.

Uzasadnienie

Powód "S.C. Fundusz Inwestycyjny Zamknięty Niestandaryzowany Fundusz Sekurytyzacyjny" w W. wniósł o zasądzenie od Krystyny T. i Aliny T. solidarnie kwoty 50 000 zł z ustawowymi odsetkami od dnia wniesienia pozwu do dnia zapłaty. Sąd Rejonowy w Nowym Mieście Lubawskim nakazem zapłaty z dnia 30 lipca 2007 r. orzekł zgodnie z żądaniem pozwu, a po rozpoznaniu zarzutów pozwanych wyrokiem z dnia 30 września 2008 r. utrzymał nakaz w mocy w całości.

Z ustaleń wynika, że Sąd Rejonowy w Nowym Mieście Lubawskim nadał klauzulę wykonalności bankowemu tytułowi egzekucyjnemu wystawionemu przez PKO Bank Polski S.A., Oddział w I., w którym stwierdzono, iż na dzień 27 lutego 2002 r. w księgach banku figuruje wymagalne zadłużenie Zdzisława T. z tytułu przeterminowanego kredytu udzielonego na mocy umowy z dnia 14 września

1999 r., Krystyny T. z tytułu poręczenia wekslowego oraz Aliny T. z tytułu poręczenia. Postępowanie egzekucyjne wszczęte na podstawie tego tytułu wykonawczego na skutek wniosku banku z dnia 18 września 2002 r. pozostaje w toku.

W dniu 29 sierpnia 2006 r. Bank sprzedał powodowi wierzytelność przysługującą mu wobec Zdzisława T. wraz z ustanowionymi zabezpieczeniami, a pismami z dnia 7 września 2006 r. zawiadomił dłużnika głównego oraz pozwane o przelewie. W dniu 6 grudnia 2006 r. powód sporządził wyciąg z ksiąg rachunkowych funduszu, w którym stwierdził, że przysługuje mu wierzytelność, wynikająca z umowy zawartej przez bank ze Zdzisławem T., którą wraz ze wszelkimi zabezpieczeniami nabył na podstawie powyższej umowy, opiewająca według stanu z dnia 30 sierpnia 2006 r. na kwotę 2 361 965,81 zł, w tym 979 598,56 zł tytułem niespłaconego kapitału oraz 1 382 367,25 zł tytułem odsetek.

Sąd pierwszej instancji nie podzielił zgłoszonego przez pozwane zarzutu niedopełnienia obowiązków wynikających z art. 92c ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. – Prawo bankowe (jedn. tekst: Dz.U. z 2002 r. Nr 72, poz. 665 ze zm. – dalej: "Pr.bank.") oraz art. 326 ustawy z dnia 27 maja 2004 r. o funduszach inwestycyjnych (Dz.U. Nr 146, poz. 1546 ze zm. – dalej: "u.f.i."). Zdaniem Sądu, cesja wierzytelności dokonana umową z dnia 29 sierpnia 2006 r. nie wymagała zgody dłużnika, bank spełnił wymagania opisane w art. 326 ust. 3, a zawiadomienie dłużnika głównego i poręczycieli o dokonanej cesji sanowało ewentualny brak wywołany brakiem zawiadomienia o zamiarze jej dokonania.

Sąd Rejonowy nie podzielił również zarzutu, że powód powinien domagać się nadania na swoją rzecz istniejącemu tytułowi klauzuli wykonalności z zaznaczeniem przejścia uprawnienia na powoda na podstawie art. 788 k.p.c. Uznał także, że poręczenie udzielone przez Alinę T., w zakresie odpowiadającym żądaniu pozwu, czyli co do zapłaty zaległego kapitału, nie miało charakteru poręczenia za dług przyszły.

Wyrok Sądu Rejonowego zaskarżyły apelacją obie pozwane. Sąd Okręgowy w Elblągu uznał za zasadną apelację Krystyny T. i wyrokiem z dnia 26 czerwca 2009 r. uchylił nakaz zapłaty w części oraz oddalił powództwo przeciwko tej pozwanej. W odniesieniu do Aliny T. Sąd Apelacyjny podzielił ustalenia faktyczne Sądu pierwszej instancji oraz w zasadniczej części rozważania co do konsekwencji prawnych ustalonych faktów i oddalił jej apelację.

Wyrok Sądu Okręgowego zaskarżyła skargą kasacyjną pozwana Alina T., zarzucając naruszenie art. 485 § 1 w związku z art. 496, art. 776 oraz *a contrario* art. 793 i 794 k.p.c. przez ich niezastosowanie i zasądzenie świadczenia, art. 509 w związku z art. 58 k.c. przez błędną wykładnię i uznanie za skuteczną umowy cesji z dnia 29 sierpnia 2006 r., podczas gdy zbywca nadal może dochodzić od dłużnika zapłaty wierzytelności wynikającej z bankowego tytułu egzekucyjnego, art. 326 ust. 3 i 4 u.f.i. w brzmieniu obowiązującym w czasie zawarcia umowy cesji, w związku z art. 92c Pr.bank., przez błędną wykładnię i uznanie za ważną i skuteczną umowy cesji, mimo braku zgody pozwanej Aliny T. jako dłużniczki zbywcy z tytułu zabezpieczenia wierzytelności, oraz art. 878 § 1 k.c. przez jego niezastosowanie i uwzględnienie powództwa, podczas gdy udzielone przez pozwaną Alinę T. poręczenie było nieważne jako poręczenie za dług przyszły bez wskazania górnej granicy odpowiedzialności. Wniosła o uchylenie i zmianę zaskarżonego orzeczenia przez uchylenie nakazu zapłaty wobec Aliny T. oraz oddalenie powództwa w całości, ewentualnie o uchylenie wyroku w zaskarżonej części i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje: (...)

Nietrafne jest twierdzenie, że nie jest możliwe zasądzenie świadczenia na rzecz będącego nabywcą wierzytelności funduszu sekurytyzacyjnego w sytuacji, w której istnieje tytuł wykonawczy wydany na rzecz zbywcy będącego bankiem. W orzecznictwie Sądu Najwyższego wskazano co prawda, że dopuszczalne jest nadanie klauzuli wykonalności na rzecz nabywcy wierzytelności także w wypadku, w którym przed przeniesieniem wierzytelności sąd nadał klauzulę wykonalności na rzecz zbywcy (por. m.in. uchwała z dnia 4 sierpnia 1992 r., III CZP 94/92, OSNCP 1993, nr 3, poz. 32), jednak uznano również, iż art. 788 § 1 k.p.c. nie stanowi podstawy do nadania klauzuli wykonalności bankowemu tytułowi wykonawczemu na rzecz nabywcy uprawnienia stwierdzonego tym tytułem, nie jest bowiem dopuszczalne nadanie klauzuli wykonalności na rzecz niebędącego bankiem nabywcy wierzytelności objętej bankowym tytułem egzekucyjnym po zaopatrzeniu go w sądową klauzulę wykonalności (por. uchwała z dnia 18 kwietnia 1996 r., III CZP 194/95, OSNC 1996, nr 7-8, poz. 101, uchwała z dnia 2 kwietnia 2004 r., III CZP 9/04, OSNC 2005, nr 6, poz. 98).

Jest tak dlatego, że prawo wystawiania bankowych tytułów egzekucyjnych stanowi przywilej banków, polegający na ułatwieniu dochodzenia wierzytelności

wynikających z czynności bankowych. Takiego przywileju ustawodawca nie nadał – pomimo pierwotnych zamierzeń – funduszom sekurytyzacyjnym, które są z reguły nabywcami wierzytelności banków, nabycie wierzytelności banku nie uprawnia ich zatem do wystawienia sekurytyzacyjnego tytułu egzekucyjnego, jak też nie mogą uzyskać klauzuli wykonalności na swoją rzecz, powołując się na nabycie wierzytelności objętej tytułem wykonawczym wydanym na rzecz banku. Brak również, z tych samych względów, podstaw do wydania kolejnego tytułu wykonawczego na rzecz innej osoby (art. 793 k.p.c.), a tym bardziej ponownego, zamiast utraconego (art. 794 k.p.c.), zwłaszcza że do utraty tytułu w ogóle nie doszło. W konsekwencji, fundusz sekurytyzacyjny, będący nabywcą wierzytelności banku, musi dochodzić tej wierzytelności przed sądem, a wyciągi z ksiąg rachunkowych funduszu mogą stanowić podstawę wydania nakazu zapłaty w postępowaniu nakazowym (por. uchwała Sądu Najwyższego z dnia 7 października 2009 r., III CZP 65/09, OSNC 2010, nr 4, poz. 51).

Zagadnienie to wiąże się z kolejnym zarzutem skarżącej, że nie jest dopuszczalne uznanie za skuteczną umowy przelewu wierzytelności dokonanej między bankiem a funduszem sekurytyzacyjnym w sytuacji, w której bank nadal dysponuje tytułem egzekucyjnym zaopatrzoną w klauzulę wykonalności, przeciwne zaś stanowisko narusza art. 58 i 509 k.c. Wbrew jednak twierdzeniom skarżącej, przepisy kodeksu cywilnego nie uzależniają ani ważności, ani skuteczności umowy przelewu wierzytelności od pozbawienia wykonalności tytułu wykonawczego nadanego zbywcy wierzytelności. Sytuacja, w której mogą w obrocie prawnym funkcjonować dwa tytuły wykonawcze dotyczące tej samej wierzytelności nie jest prawidłowa, jednak negatywnym skutkiem takiego stanu rzeczy zapobiega żądanie – na podstawie art. 840 § 1 pkt 2 k.p.c. – pozbawienia wykonalności tytułu wykonawczego w postaci bankowego tytułu egzekucyjnego, któremu nadano klauzulę wykonalności (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 21 września 2005 r., V CK 152/05, nie publ.).

Nie można także podzielić kolejnych zarzutów podniesionych w skardze kasacyjnej. Skarżąca zarzuciła naruszenie art. 92c Pr.bank. oraz art. 326 ust. 3 i 4 u.f.i., obecnie uchylonych, ale mających w sprawie zastosowanie. Podniosła, że umowa przelewu wierzytelności była nieważna, zawarta bowiem została bez zgody, której uzyskanie od niej – jako poręczycielki kredytu udzielonego dłużnikowi – było wymagane.

W związku z tym zarzutem należy wskazać, że – jak wynika z art. 509 k.c. – zasadą jest, iż wierzyciel może przenieść wierzytelność na osobę trzecią bez zgody dłużnika. Od tej zasady wprowadzono wyjątek w art. 92c Pr.bank., zgodnie z którym przelew wierzytelności banku na towarzystwo funduszy inwestycyjnych tworzące fundusz sekurytyzacyjny albo na fundusz sekurytyzacyjny wymagał, pod rygorem nieważności, uzyskania przez bank zgody dłużnika banku, będącego stroną czynności dokonanej z bankiem, jak również zgody dłużnika z tytułu zabezpieczenia wierzytelności banku wynikającej z dokonanej czynności. Także od art. 92c Pr.bank. przewidziano wyjątek w art. 326 ust. 2 u.f.i., stanowiącym, że bank nie jest obowiązany do uzyskania zgody dłużnika banku na przelew wierzytelności banku z tytułu umów kredytu, w przypadku niedotrzymania przez kredytobiorcę warunków udzielenia kredytu, określonych w umowie. Podczas gdy art. 92c wymieniał zarówno dłużnika banku, będącego stroną czynności dokonanej z bankiem, jak i dłużnika z tytułu zabezpieczenia, art. 326 ust. 2 u.f.i. mówił ogólnie o dłużniku banku. Nie można z tego wyciągać wniosku, jak chce skarżąca, że chodzi wyłącznie o dłużnika banku będącego stroną czynności dokonanej z bankiem, a zgoda dłużnika z tytułu zabezpieczenia nadal jest wymagana. Zarówno zestawienie tych przepisów oraz z art. 509 k.c., jak i ścieśniający charakter wykładni przepisów o charakterze wyjątkowym nakazuje uznać, że w przypadku, w którym dłużnik banku będący kredytobiorcą jako strona czynności dokonanej z bankiem nie dotrzymał warunków udzielenia kredytu, nie była potrzebna zgoda na przelew wierzytelności ani jego, ani dłużnika banku z tytułu zabezpieczenia. W tej sytuacji nie było potrzeby zwracania się do skarżącej o wyrażenie takiej zgody, a zaniechanie tego nie stanowiło naruszenia art. 326 ust. 3 i 4 u.f.i.

Nie jest też trafny zarzut naruszenia art. 878 § 1 k.c. przez uznanie, że poręczenie udzielone przez skarżącą było ważne, chociaż dotyczyło długu przyszłego bez wskazania górnej granicy odpowiedzialności. Mówiąc o długu przyszłym, skarżąca wskazywała postanowienie umowy poręczenia, w której poręczyła za wszelkie zobowiązania kredytobiorcy z tytułu udzielonego mu kredytu, w tym za mogące powstać w przyszłości zobowiązanie do spłaty odsetek z tytułu nieterminowej spłaty kredytu. Wbrew zarzutowi, poręczenie nie obejmuje długu przyszłego o nieoznaczonej wysokości; dług przyszły to taki, który jeszcze nie istnieje w chwili dokonywania poręczenia. Dług z tytułu kredytu zaciągniętego już w chwili udzielenia poręczenia nie jest długiem przyszłym, także w tej części, w jakiej

może dotyczyć odsetek z tytułu nieterminowej spłaty. W tej części jest to także dług istniejący, lecz jeszcze niewymagalny; stanie się wymagalny w chwili, w której nie zostaną spełnione określone w umowie kredytowej wymagania odnośnie do terminowej spłaty kolejnych rat. Zarówno ta chwila, jak i wysokość ewentualnie należnych odsetek jest w umowie kredytu oznaczona (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 11 grudnia 2009 r., V CSK 215/09, nie publ.), nie ma zatem mowy o naruszeniu art. 878 § 1 k.c.

Z tych względów Sąd Najwyższy orzekł, jak w sentencji.